

ANALYTICAL LANDMARKS AND VIEWS ON POLICIES ON AGRI-FOOD SECTOR AND RURAL ECONOMY IN ROMANIA POST-2020

Mirela-Adriana Rusali

PhD., Institute of Agricultural Economics – Romanian Academy

Abstract: Recent research point on existing major shortcomings that draw attention to the need for CAP reform and rethink the European policies for agriculture and rural areas through metamorphosis of pillar I and II in a rural economy policy - based on a rural economy security strategy. For this purpose Geographic and regional assessments are needed to identify economic, social and environmental specificities of rural areas defined by relief forms and with similar features. The founding principles of this type of strategy are circumscribed to human capital and quality in all socio-economic-bio-cultural areas, the main beneficiary being the consumer. Given the widening economic imbalances between regions, the approach to modernizing and simplifying the CAP results as well from the fact that the bureaucratic and administrative system for the implementation of the current CAP has shown a high degree of inefficiency, while the capacity has progressively increased without succeeding to fulfill the task of absorption the structural funds, thus exposing the agri-food sector to massive financial losses, in Romania and at the EU average level.

Keywords: agri-food sector, policy post-2020, rural economy.

Politica Agricolă Comună include în obiectivele prioritare acela al unui lanț alimentară mai competitiv și mai echilibrat, prin susținerea dezvoltării relațiilor dintre producător și filiere agroalimentare și promovarea lanțurilor scurte, dintre producător și consumator pe piețe locale [1]. Pentru îndeplinirea acestui obiectiv în România este necesară o strategie integrată destinată creșterii competitivității industriei de prelucrare a produselor agroalimentare la nivel intern și pe piețele de export [2]. Printre obiectivele specifice se impun cele de reducerea decalajelor tehnice și tehnologice față de țările din Uniunea Europeană pe baza materiilor prime agricole autohtone și a creării în spațiul rural a unei clase mijlocii puternice prin dezvoltarea IMM-urilor de prelucrare a acestora, sporirea investițiilor din surse interne și externe pentru promovarea inovării și dezvoltarea echilibrată a economiei între regiuni, dezvoltarea asocierii reglementate contractual, a cooperăției și organizarea interprofesională cu recunoaștere legală în subsectoarele industriei agroalimentare.

Cercetările recente privind dezvoltarea industriei alimentare românești [3] atrag atenția asupra faptului că industria alimentară românească are dificultăți în a îndeplini standardele de calitate europene și trebuie să investească în cercetare, inovare și modernizare. De asemenea, producătorii de materii prime nu sunt în prezent în măsură să concureze cu furnizorii internaționali, rezultând creșterea importurilor. Tranziția sectorului industriei agroalimentare românești într-un sector modern, capabil să concureze cu competitori internaționali, conferă argumente atractive și oportunități pentru investitori străini în acest domeniu economic.

Potențialul de valorificare a produselor agroalimentare românești este important, având în vedere ponderea majoră pe care o ocupă sistematic industria de prelucrare agroalimentară în VAB și forța de muncă din industria națională prelucrătoare. Cu toate acestea, contribuția în PIB

a industriei agroalimentare a fost sub nivelul celei realizate în sectorul agriculturii în cea mai mare parte din perioada ultimilor 10 ani.

Comparativ cu UE-28, industria agroalimentară a României realizează o pondere majoră în VAB obținută în industria națională prelucrătoare, situându-se printre primele 5 state. Totuși, din cauza decalajelor față de statele membre privind forța de muncă ocupată în sector și **productivitatea aparentă a muncii, România se situează sub media europeană.**

Performanța pe piața externă a produselor agroalimentare românești este deficitară, balanța comerțului exterior fiind sistematic negativă atât la produsele agroalimentare cu prelucrare primară cât și secundară. Cumulat, **dezechilibrul comerțului exterior cu produse alimentare s-a triplat în perioada postaderare.** Deteriorarea cea mai abruptă a balanței comerțului exterior față de perioada preaderare a avut-o industria produselor lactate (la care deficitul comercial a crescut de 18 ori). În timp ce la import s-a observat un grad scăzut de diversificare, peste jumătate din valoarea importului de alimente fiind concentrat în două grupe, produse zaharoase și carne, la export s-a evidențiat specializarea produselor din cele două grupe, produse zaharoase și carne, cât și din industria uleiurilor și grăsimilor.

Evaluările principalilor indicatori ai întreprinderilor au rezultat unele tendințe negative care necesită atenție în perspectiva creșterii sectorului industriei alimentare. S-au estimat rate anuale de creștere negativă (medii 2008-2014) la: cifra de afaceri, numărul de întreprinderi, numărul de persoane ocupate și **scăderea investițiilor în industria alimentară, care reprezintă o frână importantă a dezvoltării și creșterii sectorului agroalimentar.**

Structura ierarhică a industriei alimentare nu a evoluat semnificativ în perioada postaderare. După datele disponibile din perioada 2008-2014, principalele contribuții (peste jumătate, cumulativ) la valoarea adăugată a sectorului le-au avut subsectoarele de industrializare cărnii și a produselor de brutărie, la extrema minimă fiind industrializarea produselor de pescuit și fabricarea preparatelor pentru hrana animalelor (sub 2% împreună).

Distribuția teritorială a unităților de prelucrare agroalimentară prezintă un dezechilibru al activităților între regiuni, o prevalență a micilor întreprinderi (92% unități cu până la 50 angajați) și un grad ridicat de dispersie la produsele de brutărie, care ocupă 52% din unități cu statut de microîntreprinderi, urmate de unitățile de prelucrarea cărnii, morărit și băuturilor (câte 9%). Gradul cel mai mare de concentrare este reprezentat de unitățile de prelucrare a tutunului, peștelui și uleiurilor.

În structura industriei alimentare pe activități, numărul cel mai mare de întreprinderi sunt în subsectorul fabricării produselor de brutărie și a produselor făinoase. În același timp, două treimi sunt întreprinderi mici și mijlocii. Întreprinderile mari domină în subsectorul prelucrării cărnii, numărând împreună cu clasa întreprinderilor mijlocii, 70% din numărul de întreprinderi din industria alimentară. Industria produselor de morărit prezintă cel mai înalt grad de fragmentare, fiind sectorul care domină cu cel mai mare număr de microîntreprinderi.

Contribuția majoră la valoarea adăugată realizată în industria alimentară a României au avut-o, cumulativ, întreprinderile mici și mijlocii (54%, în anul 2014). Subsectoarele din industria cărnii și a fabricării produselor de brutărie au realizat, cumulativ, peste jumătatea valorii adăugate din sector.

Numărul redus al produselor alimentare românești cu recunoaștere la nivel european indică o nevoie acută de sprijin pentru obținerea și promovarea de produse de calitate ridicată pentru creșterea competitivității și impactului asupra pieței.

Adoptarea unui plan de reducerea decalajelor față de media UE-28 și orientarea în sensul tendințelor pozitive ale statelor membre sunt argumente măsurabile pentru măsurile de sprijin și compensatorii necesare:

- **Dezvoltarea tendințelor pozitive care s-au înregistrat în perioada postaderare:**
 - Creșterea valorii producției industriale și a valorii adăugate brute a industriei alimentare.
 - Îmbunătățirea competitivității produselor alimentare românești prin creșterea semnificativă a produselor transformate în exportul agroalimentar al României.
- **Corectarea tendințelor, aspectelor negative și reducerea decalajelor față de media UE:**
 - Îmbunătățirea raportului dintre VAB obținută în industria agroalimentară (alimente, băuturi și tutun) și VAB din agricultură, încă subunitar și sub nivelul mediu al UE-28.
 - Corectarea indicatorilor structurali din industria alimentară care au înregistrat scăderi și sporirea productivității muncii în subsectoare.
 - Redresarea balanței comerțului exterior cu agroalimentar, având în vedere că:
 - Deficitul comerțului alimentar s-a adâncit de la -1,7 miliarde Euro, în anul 2007, la -2,2 miliarde Euro în anul 2016.
 - România se situează printre țările UE-28 cu cele mai mici valori ale deschiderii comerțului exterior alimentar și cu ponderi sub 1% în comerțul alimentar al UE.
 - Îmbunătățirea diversificării activităților din sectorul de prelucrare agroalimentară prin creșterea producției în subsectoarele cu potențial din România, având în vedere că:
 - Jumătate din producția industriei alimentare a României este concentrată în două subsectoare: produse din carne și brutărie & făinoase.
 - Exporturile și importurile alimentare sunt concentrate în 3 subsectoare, respectiv, uleiuri & grăsimi, produse din carne și produsele zaharoase.

▷ **Securitatea alimentară** este una dintre cele mai importante provocări ale viitorului, din perspectiva creșterii cererii globale care se confruntă cu incertitudinile legate de aprovizionare legate de imprevizibilitatea evoluțiilor economice și politice, climatice și biologice [4]. Prin urmare, preocuparea rezonabilă a UE pentru **menținerea potențialului de producție al agriculturii**, furnizoare pe termen scurt și lung a producției alimentare umane și animale, exprimată prin interesul strategic prevăzut în actuala PAC, trebuie să devină un obiect prioritar în politica post 2020 [5].

▷ Cercetările și analiza indicatorilor socio-economici [6] avertizează asupra unui proces complex de risc cu care se confruntă **economia rurală** ca preocupare mai largă, incluzând securitatea alimentară și gestionarea eficientă a resurselor naturale, subliniind **abandonul terenurilor agricole** considerat un risc major fiind un proces condus de o combinație de factori sociali, economici, politici și de mediu. De asemenea, un alt factor cu risc este **sărăcia fermelor** din cauza deficitului de mijloace pentru obținerea veniturilor și de bunuri. Având în vedere că autoconsumul este furnizat în cea mai mare parte de fermele individuale mici tradiționale, acestea trebuie să fie protejate și susținute în continuare din perspectiva stabilității populației rurale, cu argumente bio-socio-culturale, în același timp fiind spații favorizante menținerii biodiversității specifice.

▷ **Dimensiunea socială este de o importanță cheie care sprijină toate acțiunile din mediul economic.** Printre principalele segmente de risc asupra sustenabilității rurale și siguranței alimentare sunt indicate populația tânără și incluziunea lor socio-economică, cât și a femeilor. Reducerea drastică de nașteri din ultimele două decenii și tendința de scădere a populației tinere,

mult mai mare în România față de statele UE, subliniază necesitatea intensificării eforturilor politice de susținere și măsuri de promovare a incluziunii tinerilor, orientate în special spre cele mai sărace și cele mai izolate zone din mediul rural și a categoriilor de tineri cu un standard de trai mai scăzut, pe baza analizei fundamentate empiric și prin proiecte axate pe realizarea **echilibrului socio-economic inter-regional**.

▷ **Nivelul scăzut de pregătire profesională a forței de muncă din rural, carența serviciilor publice de informare și consiliere**, stau în mare măsură la baza cauzelor productivității scăzute din sectorul agroalimentar. În prezent, serviciile de consiliere agricolă din România sunt insuficiente și nu răspund cerințelor pieței în special pentru următoarele categorii: tinerii și micii fermieri, micii procesatori, cooperativele agricole și grupurile de producători, beneficiari angajamentelor de climă și mediu și agricultură ecologică, microintreprinderi și intreprinderi mici non-agricole din mediul rural. Schemele de finațare prevăzute în planurile actuale de dezvoltare rurală trebuie accesate și deschise liniile adresate gratuit fermierilor conform nevoile prioritare pentru dezvoltarea capitalului uman identificate în trei direcții prioritare: **servicii de consiliere și de gestionare a fermei, formare profesională și o mai bună integrare a rezultatelor cercetării**.

▷ Agricultura României nu este foarte intensivă din punctul de vedere al emisiilor de carbon comparativ cu sectorul energetic, cu toate acestea, este al doilea sector poluant al economiei. **Agricultura reprezintă unul dintre factorii ce contribuie semnificativ la producerea emisiilor de gaze cu efect de seră, în special din sectorul creșterii animalelor și utilizarea îngrășămintelor de sinteză**. Tipul și semnificația emisiilor din agricultură depind în mare măsură de modul de gestionare a solurilor, importanța sectorului zootehnic și practicile agricole privind biomasa. Un aspect pozitiv pentru România, în contextul strategiei Europa 2020 [4] a rezultat din analizele recente în această direcție, care au indicat tendințe de reducere masivă a emisiilor de gaze cu efect de seră față de anul 1990. De asemenea, se subliniază importanța substanțială a sectorului forestier la reducerea statistică a efectelor poluante din activitățile economice incluzând agricultura. În acest sens *viziunea pentru România în eforturile sale de a combate schimbările climatice este aceea de a deveni o economie rezilientă la schimbările climatice, cu emisii reduse de dioxid de carbon, care și-a integrat politicile și acțiunile legate de schimbările climatice într-o creștere economică inteligentă, „verde” și incluzivă pe termen mediu și lung* [7].

CONCLUZII

Deficiențele majore existente trebuie să atragă atenția asupra necesității reformei din temelii a PAC și regândirea politicii europene destinată agriculturii și zonelor rurale prin metamorfoza PAC cu piloanele I și II, în PER – Politica Economiei Rurale bazată pe o strategie a securității economiei rurale. Sunt necesare în acest scop evaluări la nivel geografic și la nivel regional, care să identifice specificitățile economice, sociale și de mediu ale zonelor rurale definite în funcție de formele de relief, având caracteristici asemănătoare. Principiile fondatoare ale acestui tip de strategie se circumscriu capitalului uman și calității în toate domeniile socio-economic-bio-culturale, principalul beneficiar fiind consumatorul.

Având în vedere dezechilibrele economice între regiuni, care se adâncesc, motivația acestei abordări privind modernizarea și simplificarea PAC rezultă din faptul că sistemul birocratic și administrativ de implementare a actualei PAC a demonstrat un grad ridicat de subeficiență în timp ce capacitatea a sporit progresiv fără a reuși să-și îndeplinească în totalitate

misiunea de absorbție a fondurilor structurale, expunând astfel sectorul agroalimentar la pierderi financiare masive, în România, dar și la nivelul mediei UE.

BIBLIOGRAPHY

- [1] European Commission (EC) - *The CAP towards 2020: Meeting the food, natural resources and territorial challenges of the future*, COM(2010) 672 final, Brussels, 2010.
- [2] MADR - *Programului Național de Dezvoltare Rurală (PNDR) 2014-2020*, varianta 2016.
- [3] Rusali, Mirela-Adriana - *Evoluții ale sectorului de prelucrare a produselor agroalimentare - industria alimentară*. În volumul: Cecilia Alexandri (coord.) – 'Impactul PAC asupra agriculturii și spațiului rural – Evoluții la 10 ani de la aderare', Editura Academiei Române, București, 2017.
- [4] FAO - *The future of food and agriculture – Trends and challenges*. Rome, 2016.
- [5] MADR - *Strategia pentru cercetare-dezvoltare-inovare în domeniul agroalimentar pe termen mediu și lung 2014-2020/ 2020-2030*, 2014.
- [6] Rusali Mirela-Adriana - „*Segments of risk in rural socio-economy and cap objectives concerning sustainable food security, in the context of global market challenges*”. În volumul: Boldea, I. (coord.) – 'Debates on globalization. approaching national identity through intercultural dialogue studies and articles section: social sciences and management', ARHIPELAG XXI” Press, Tîrgu Mureș, 2015.
- [7] Rusali, Mirela-Adriana - *State and outlook of agriculture's pollution with greenhouse gases in Romania*. În volumul: Chivu Luminița et all (coord.) - Proceedings of The 3rd International Conference 'Economic Scientific Research –Theoretical, Empirical and Practical Approaches' ESPERA '15, Peter Lang Publishing International Academic Publishing Group, Frankfurt, 2016.